

Носик Е. Н.

Национальный фармацевтический университет

ФУНКЦИИ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО КАПИТАЛА КАК ФАКТОРА ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ

Резюме

На основе сравнительного, системного и функционального анализа раскрыто содержание и основные виды функций человеческого капитала в социально-инновационной модели экономического развития. Охарактеризованы особенности человеческого капитала как нематериального по сравнению с физическим капиталом. Обосновано содержание собственных и вмененных функций человеческого капитала на индивидуальном, корпоративном и национальном уровнях.

Ключевые слова: человеческий капитал, нематериальный и физический капитал, собственные и вмененные функции человеческого капитала, индивидуальный, корпоративный, национальный уровни системы функций человеческого капитала, социально-инновационная модель экономического развития.

Nosik E. N.

National Pharmaceutical University

THE FUNCTION OF HUMAN CAPITAL AS A FACTOR OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF ECONOMY

Summary

The content and basic functions of the human capital in the socio-innovative model of economic development are disclosed on the base of the comparative, systematic and functional analysis. The especially of human capital as intangible as compared to physical capital are characterized. The content of their own and imputed functions of human capital at the individual, corporate and national levels are justified.

Key words: human capital, intangible and physical capital, personal and imputed function of human capital, individual, corporate, national level of the system of the functions of the human capital, socio-innovative model of economic development.

УДК 338.23(47+57):[33(=161.2:100)]-054.72

Полюсевич Ю. Г.

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

НОВА ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА ТА ЇЇ ВІДОБРАЖЕННЯ У ПРАЦЯХ ЕКОНОМІСТІВ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ

У статті досліджено суть та особливості розвитку радянської господарської системи в період нової економічної політики на основі праць українських економістів-емігрантів. Проаналізовано точки зору вчених українського зарубіжжя щодо відродження деяких ринкових інститутів та їх впливу на господарську діяльність як у сільському господарстві, так і в промисловості, а також їх роль у відбудовчих процесах в господарському комплексі України в складі СРСР. Показано дещо перебільшені сподівання дослідників української еміграції на відновлення елементів ринкової системи періоду непу як визначальних в процесі подальшого розвитку господарства України.

Ключові слова: нова економічна політика, діаспора, радянська господарська система, продрозкладка, продподаток, колективна власність, державна власність, радянські трести, радянські синдикати.

Постановка проблеми. Нова економічна політика як особливий етап розвитку радянської господарської системи завжди привертала увагу дослідників, як радянських, так і зарубіжних. Не виключенням серед них були й представники українського зарубіжжя, які, починаючи з 20-х років ХХ ст. неодноразово звертались до цього періоду радянської історії. Вони намагались знайти в неї певні ознаки ринкової системи, побачити перспективи її розвитку як основи формування національної економіки України. Такі дослідження є надзвичайно актуальними в сучасних умовах необхідності подальшого реформування господарського комплексу України, становлення цілісної національної господарської системи, без чого є неможливим подальший успішний розвиток нашої держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Творчий доробок представників української економічної думки в еміграції вперше в Україні був

оглядово досліджений в праці «Історія економічної думки України» (1993) Н. Петровською, яка виокремила серед їх представників такі знакові постаті, як В. Тимошенко та Вс. Голубничий. У курсі «Історія економічної думки України» львівський дослідник С. Злупко також приділяє увагу розвитку економічної думки в українській діаспорі. Остання праця, в якій дається значно більш ґрунтовний аналіз як напрямків економічних досліджень, так і науковий установа українського зарубіжжя вийшла у 2011 р. (Горкіна Л. П. ХХ століття з історії української економічної думки: коротка ретроспектива: монографія / Л. П. Горкіна, М. Г. Чумаченко; під заг. ред. О. О. Шубіна. – Донецьк: ДонНУЕТ, 2011. – 142 с.), в якій згаданим проблемам присвячений цілий розділ.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Питання нової економічної політики в працях українського зарубіжжя є, прак-

тично, не дослідженим в українській економічній літературі. Точка зору українських економістів-емігрантів на проблеми господарського розвитку в умовах нової економічної політики є досить цікавим і актуальним, особливо сьогодні у зв'язку з необхідністю реформування в напрямку входження до європейського простору.

Мета статті. Проаналізувати точку зору українських економістів-емігрантів на основні елементи господарської системи України періоду непу. Зокрема, на стан та напрямки розвитку сільського господарства, промисловості, грошово-кредитної системи тощо. А також з'ясувати їх бачення щодо можливості створення в умовах непу національної господарської системи.

Виклад основного матеріалу. Найбільш цікавим періодом в історії України під час перебування її у складі СРСР був період нової економічної політики (1921-1928 рр.). Особливість господарської системи цього періоду полягала в тому, що в ньому поєднувалися певні риси ринкових інститутів з державним контролем за господарською діяльністю. Дослідження економістів української діаспори стосуються й більш ранніх періодів господарювання, але ґрунтовні дослідження вивчення господарського розвитку України в радянські часи починається саме з цього періоду.

Цією проблематикою займалися такі економісти в еміграції як Б. Винар, К. Кононенко, М. Добриловський, О. Мицюк та інші. У своїх дослідженнях вони більшою мірою звертали увагу на особливості розвитку радянського сільського господарства, системи оподаткування селянських господарств на території України, а також займалися дослідженням та аналізом питань розвитку промисловості та її відбудови, відродження інститутів фінансово-кредитної сфери. Їх дослідження насичені статистичними даними, які дозволяють більш чітко відобразити картину тогочасного господарства СРСР, і, зокрема, України.

Отже, нова економічна політика вважається започаткованою на X з'їзді РКП(б) 15 березня 1921 року, на якому В. Ленін проголосив перехід від продрозкладки до продподатку. Така зміна проявлялася в тому, що на зміну встановленій нормі споживання для селян, було введено натуральний податок у визначеному наперед розмірі, а залишком селянин мав право розпоряджатися на власний розсуд з правом вільного продажу, що підтверджувало відродження ринкових відносин в радянській системі господарювання. Як зазначає К. Кононенко, «причини переходу до нового порядку, суттю речей, були дуже спрощені. Вважалося, що оскільки «продрозверстка» вбиває господарський стимул у селянина, він скорочує обсяг свого хліборобства до власної споживчої норми, а тим самим не продукує товарний хліб, – поскільки надання селянам права продажу лишків відродить, мовляв, ті лишки шляхом відродження господарського розмаху» [4, с. 122]. Такої ж точки зору дотримується й О. Мицюк, який, досліджуючи становище селянина в радянській державі, в тому числі й в період нової економічної політики, зазначав, що «з непом відроджується право власності селянина на продукт його праці; по здачі встановленого замість продрозверстки продподатку всю останню частину врожаю хлібороб набув право вже продавати» [5, с. 113-114].

Таким чином, сільське населення отримало право розпоряджатися своєю продукцією й отримувати від цього власну вигоду, але ж за це право селянам прийшлося заплатити високим натураль-

ним податком. Відносно цього М. Добриловський, стверджує, що «запроваджений 1921 р. натуральний податок матеріально мало чим різниться від продрозкладки. Ставки його дуже високі. Заможніші господарства по старому мають віддавати державі майже всі лишки» [3, с. 137].

Така ситуація призвела в результаті до того, що великі селянські господарства ставали на шлях відбудови, натомість більш слабкі господарства занепадали. На думку М. Добриловського, це можна пояснити, тим, що «натуральний податок був єдиним надійним джерелом, з якого держава могла діставати реальні цінності, і тому їй тяжко було утриматися, щоб не вичерпати цього джерела до дна. А при недосконалому методів оцінки це вичерпування йшло дуже нерівномірно і тим самим знесилювало той стимул до поширення продукційності господарства, який радянська влада бажала оживити податковою реформою» [3, с. 138].

Отже, у працях вчених української еміграції чітко прослідковується точка зору, що такі дії радянської влади не означали відмову від політики «воєнного комунізму», в основу якої було покладено натуральні відносини розподілу. Адже на з'їзді проголошено лише перехід до продподатку як способу державних заготівель продовольства та сировини натуральним податком, який забезпечував би можливість створення продовольчих та сировинних резервів для прямого розподілу. Таким чином, по-суті з прийняттям закону про заміну продрозкладки на продподаток влада не відмовилася від попередньої політики, метою якої було перетворення народного господарства в єдиний організм, який повинен діяти на підставі натурального розподілу. І, як підкреслював К. Кононенко, «проектувалося обмежити обмін тільки місцевим ринком в обсязі, в якому селянин сам, користуючись кінським транспортом, може виступати продавцем хліба» [4, с. 123]. Але якщо К. Кононенко дотримується точки зору, що селянин ставав вільним продавцем хліба, то М. Добриловський бачить інші наслідки зазначеного кроку радянської влади. Розглядаючи питання щодо можливостей українського селянства розпоряджатися наслідками власної праці, він зазначає, що «нова економічна політика, оголошена в 1921 році, розкріпощує внутрішній товарообмін. Між тим одним з найголовніших товарів українського внутрішнього ринку – хліб залишається виключеним з вільного торговельного обороту, що зводить нанівець купуючу здатність населення» [3, с. 137]. Тобто, вважаючи саме хліб основним товарним продуктом українського селянства М. Добриловський тісно пов'язує купівельну спроможність останнього з можливостями реалізації цього продукту. І тому автор підкреслює, що, незважаючи на зростаючий обсяг виробництва сільськогосподарської продукції, рівень життя селянства залишається дуже низьким.

Необхідно зазначити, що проголошуючи заміну продрозкладки на продподаток, більшовики не збиралися відроджувати товарно-грошові відносини, вони лише відмовилися від диктатури щодо шляху вилучення у селян їх продукції, дозволивши їм такою політикою реалізовувати залишки після сплати продподатку у «місцевому господарському обороті».

У працях економістів українського зарубіжжя аналіз господарської системи непу включає також і питання зростання внутрішнього товарообороту, обумовлений рішеннями X з'їзду РКП(б). Так, К. Кононенко зазначав, що допущення такого

товарообороту як способу реалізації селянської сільськогосподарської продукції відкрило шлях до відродження товарно-грошових відносин між головними галузями економіки – промисловістю та сільським господарством. Владі не вдалося реалізувати прямий товарообмін через апарат наркомату продовольства та споживчу кооперацію без втручання ринкових відносин, з цього вийшла, за добре відомими словами В. Леніна, звичайнісенька купівля-продаж. Визнаючи могутню силу ринку, зазначає український дослідник, В. Ленін виголошував, що «торгівля – ось та ланка в історичному ланцюзі подій в переходних формах нашого соціалістичного будівництва 1921-22 рр., за яке треба всіма силами ухопитися нам, пролетарській державній владі, нам, керуючій комуністичній партії» [4, с. 124].

Слід підкреслити, що в історико-економічній літературі є декілька точок зору на нову економічну політику, зокрема на обґрунтування її кінцевої мети. Зокрема, деякі вчені, в тому числі й представники української еміграції вважали, що переходячи до непу, радянська влада вийшла на шлях капіталістичної еволюції господарства та вирішила такою політикою відновити демократичну свободу. На протривагу такій позиції у Радянському Союзі домінувала думка, що перехід до непу це є лише один зі шляхів побудови соціалізму через тимчасове існування як соціалістичного, так і не-соціалістичного укладів з поступовим витісненням останнього. Відповідно до слів В. Леніна, нова економічна політика забезпечувала перехід до нових порядків селянства найпростішим та найрозумілішим шляхом, адже саме в непі вождь бачив поступку селянинові як торговцю [6, с. 370].

Проте для радянської влади це була дійсно лише поступка, а в цілому держава забезпечувала пильний контроль над селянством, тобто, аграрний сектор, по-суті, зберігав ознаки командно-адміністративної системи, хоча ззовні досить чітко прослідковувались відродження цілого ряду ознак системи ринкової. І намагаючись аналізувати ситуацію, що склалася в аграрному секторі України в цей період, більшість зарубіжних українських дослідників звертали увагу саме на ці обставини.

Серед таких поступок селянству в умовах непу радянська влада бачила й відродження сільськогосподарської кооперації. На це шлях її підштовхнула стаття В. Леніна «Про кооперацію», в якій він зазначав, що саме в кооперації «ми знайшли той ступінь поєднання приватного інтересу, приватного торговельного інтересу, перевірки і контролю його державою, ступінь підпорядкування його загальним інтересам...» [6, с. 370].

Один з представників української діаспори проф. В. Коваль щодо цієї точки зору Леніна зауважував, що «минуло п'ять літ з того часу, як українська кооперація знищена більшовиками. Минуло п'ять літ і ті самі руки, які знищували укр. Кооперацію як «петлюрівську», «куркульську», «контрреволюційну» і т. д. після спроб збудувати «нову» кооперацію, примушені повернути кермо своєї кооперативної політики на старі шляхи «куркульської» кооперації, на яких будується кооперація у всьому світі» [7, с. 581]. Тобто, український вчений щиро вірив, що політика радянської влади щодо кооперації в умовах непу відроджує не лише її саму, але й ту систему, яка породила це явище господарського життя: «Не важливо в які словесні формулювання загортають більшовики очевидні істини, а важливо відзначити, що ... трудове селянське господарство виборолло собі у біль-

шовиків право на таке існування, якого вимагає його суспільно-економічна природа» [7, с. 583]. На жаль, життя дало зовсім інші наслідки: суцільна колективізація, по суті, означала відмову не лише від непу, але й від використання кооперації, хоча словесно й зберігалася у всі радянські часи т. зв. колгоспно-кооперативна власність.

Зазнала змін й система управління державною промисловістю. В ній, як і у сільськогосподарській галузі, відбувається перехід від жорстко централізованої системи «главкізму», яка була притаманною періоду «воєнного комунізму», до територіальної систем України. Такий перехід відбувається через запровадження трестів та синдикатів, які й стають головною ланкою в системі управління промисловістю. Промислові підприємства, які були пов'язані з забезпеченням потреб населення, входили до місцевих трестів, а проміжні форми утворювали трести республіканського підпорядкування. Трести об'єднувалися в синдикати, метою яких було постачання сировини і матеріалів трестам та реалізація їх продукції.

Цей період привертає увагу дослідників українського зарубіжжя. Аналізуючи принципи цих змін, Б. Винар зазначає, що трести поділялися на «трести союзного, республіканського та місцевого підпорядкування. Всіх союзних трестів було в тому часі біля 70 і ними управляв безпосередньо ВСНХ СССР. До цієї категорії трестів належали найбільші промислові підприємства в СССР, що їх продукція, згідно з класифікацією советських господарських органів, мала всеохопне значення» [2, с. 52]. Проте в працях представників української діаспори домінувала точка зору щодо недостатньої ефективності як трестів, так і синдикатів яку вони намагалися пояснити активним тиском на них приватного капіталу, в тому числі й торговельного. Зокрема, К. Кононенко, розглядаючи розвиток промисловості в період непу, зазначав, що «приватний торговельний капітал чимраз більше узалежнював від себе промисловість, у тому числі й державу, виступаючи постачальником її сировиною, покупцем її продукції і користуючись з гострої нестачі у неї обігових коштів» [4, с. 128]. Точка зору Б. Винара стосовно ролі приватного капіталу мало відрізнялася від позиції К. Кононенка. Він стверджував, що «швидко розвивається приватна торгівля, що в даних умовах означало задержання за советською владою тільки т. зв. командних висот господарського життя, як важка промисловість, закордонна торгівля, фінанси, тощо» [2, с. 188].

Однією з характерних ознак нової економічної політики була денационалізація середніх та дрібних підприємств та задача в оренду державних підприємств. Основний промисловий комплекс (так звані «командні висоти») залишався в руках держави, проте влада всіляко намагалася задіяти й приватний капітал у формі об'єднаних товариств, які включали як державні, так і приватні підприємства. Але, як зазначає К. Кононенко, «обидві ці форми не знайшли широкого застосування, як з причин недовір'я до большевицької влади, так і через короткий час існування НЕП-у» [4, с. 129].

Погоджуючись в цілому з позицією згаданих авторів, слід проте зауважити, що саме впровадження непу в промисловість та застосування не лише державного, але й приватного капіталу стали підґрунтям для її відбудови. Посприяло цьому запровадження нових організаційних форм, часткова денационалізація підприємств, зростаючі капіталовкладення, але за наявності не рівних умов

існування приватних та державних підприємств, власність останніх виступала вищою за приватну. Це призвело до неспроможності середніх та дрібних підприємств конкурувати з трестами та синдикатами, і врешті-решт до того, що державний сектор поступово почав витіснити приватний.

В економічній думці українського зарубіжжя цей аспект також знайшов своє втілення. Як підкреслює Б. Винар «немає найменшого сумніву, що політичний клімат НЕП додатньо причинився до загальної відбудови українського промислового виробництва та його розширення в окремих промислових ділянках, що до того часу були більші чи менше занедбані» [2, с. 201]. Він абсолютно переконаний, що велику роль в цьому відіграла приватна ініціатива, але в той же час, постійна боротьба проти приватних підприємств дещо загальмувала цей процес.

Проте, незважаючи на вищезгадані недоліки нової економічної політики Б. Винар зазначає, що «нова економічна політика дуже корисно вплинула на зростання української промисловості та майже повністю відбудувала українську легку промисловість» [1, с. 20], яка, як відомо, до «комуністичних висот» не належала і в яку приватний капітал було допущено значно ширше.

Важка ж промисловість, вже згадувані командні висоти в економіці, у більшості зосереджувалася у державній власності і складала важливу частку у промисловому потенціалі Союзу. У її відродження вкладалися державою великі кошти, за рахунок яких і відбувалася відновлення обсягів промислового виробництва.

Важливою ознакою нової економічної політики був активний розвиток грошово-кредитної системи та її інституцій, який відбувався через відродження виробництва на основі товарно-грошових відносин, а також заміни грошової одиниці періоду «воєнного комунізму» – «радзнаку» – червінцем, що вільно обмінювався на іноземну валюту та котувався на світовій арені. Аналізуючи саме ці складові нової економічної політики, М. Добриловський приходить до висновку, що «режим економіки в фінансовому господарстві, визнання банкрутства ідеї безгрошового організованого обміну в комуністичному господарстві на теренах СРСР категорично вимагали стабілізації

валюти» [3, с. 138]. Саме ці питання вимагали невідкладного вирішення, що в свою чергу обумовило початок грошової реформи 1922-1924 рр. М. Добриловський вважав розв'язання цих завдань першочерговими. У першу чергу дослідник вважав необхідним позбавитися швидко зростаючої інфляції паперових грошей. На його думку в процесі реалізації грошової реформи влада повинна була вирішити такі проблеми: «з однієї сторони поширити попит на гроші серед населення, а з другої сторони знайти засоби відтягнення з обігу зайвих грошових знаків, що своєю кількістю далять на валютний курс» [3, с. 138].

М. Добриловський вважав, що вирішити ці питання можна було шляхом більшої легалізації товарообміну, що в свою чергу сприяло б підвищенню кількості та асортименту товарів на ринку, в тому числі й сільськогосподарських. Цьому також повинна була сприяти і заміна натурального податку на грошовий. Аналізуючи дії влади в цьому напрямку (допущення з 1923 р. сплати продподатку як натурою, так і грошима, зміна розмірів податку в бік його зменшення) М. Добриловський зауважував, що тепер «податок береться від кількості землі та худоби і вноситься або хлібом або гріншми» [3, с. 139], що і повинно було, на його думку, забезпечити реалізацію поставлених завдань.

Висновки і пропозиції. Отже, українські економісти, що працювали поза межами України активно цікавились тими змінами, що відбувались в СРСР та УРСР в період непу. Вони звертали свою увагу на такі важливі аспекти, як відбудова та розвиток промисловості, відновлення сільськогосподарського виробництва, кооперації, відродження фінансової та грошово-кредитної системи, тобто піддавали аналізу та шукали відповіді щодо шляхів вдосконалення всіх складових господарської сфери. В їх висновках, не зважаючи на певні незгоди з офіційною радянською точкою зору, безперечно прослідковується думка, що в цілому нова економічна політика була можливою спробою до формування національної господарської системи України. Їх аналіз може бути використаний в процесі розробки рекомендацій щодо знаходження шляхів створення такої системи на сучасному етапі.

Список літератури:

1. Винар Б. Розвиток української легкої промисловості. – Денвер, ЗДА. – Зарево, 1955. – 30 с.
2. Винар Б. Українська промисловість: Студія Советського Колоніалізму. – Париж – Нью Йорк – Мюнхен, 1964. – 397 с.
3. Добриловський М. Оподаткування селянських господарств на Радянській Україні // Записки УГА. – 1927. – Т. 1. – С. 135–155.
4. Кононенко К. Україна і Росія. Соціально-економічні підстави української національної ідеї 1917 – 1960 / Серія: Монографії. – Ч. 1. – Мюнхен: УТГІ, 1965. – 535 с.
5. Мицюк О. Усупільнення земельної власності після світової війни // Записки УГА. – 1929. – Т. 2. – С. 101–117.
6. Ленин В.И. О кооперации // Полн. собр. соч. – М.: Политиздат, 1970. – Т. 45. – С. 369–377.
7. Коваль В. Суспільно-економічна природа сільськогосподарської кооперації // Сільськогосподарська кооперація: вибрані праці / [упоряд. Л.П. Горкіна; за ред. д-ра екон. наук Л.П. Горкіної]; НАН України; Ін-т екон. та прогноз. – К., 2010. – 776 с. – С. 580–607.

Полосевич Ю. Г.

Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана

НОВАЯ ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ПОЛИТИКА И ЕЕ ОТОБРАЖЕНИЕ В ТРУДАХ ЭКОНОМИСТОВ УКРАИНСКОЙ ДИАСПОРЫ

Резюме

В статье исследованы сущность и особенности развития советской хозяйственной системы в период новой экономической политики на основе трудов украинских экономистов-эмигрантов. Проанализированы точки зрения ученых украинского зарубежья относительно восстановления некоторых рыночных институтов и их воздействие на хозяйственную деятельность как в сельском хозяйстве, так и промышленности, а также их роль в восстановительных процессах хозяйственного комплекса Украины в составе СССР.

Ключевые слова: новая экономическая политика, диаспора, советская хозяйственная система, продразверстка, продналог, коллективная собственность, государственная собственность, советские тресты, советские синдикаты.

Polyusevych Y. G.

Kyiv National Economic University named after Vadim Hetman

NEW ECONOMIC POLICY AND ITS REFLECTION IN THE WRITING OF ECONOMISTS UKRAINIAN DIASPORA

Summary

The article investigates the nature and characteristics of the Soviet economic system during the new economic policy period based on research papers of the Ukrainian economists' immigrants. The viewpoints of Ukrainian scientists living abroad were analyzed regarding certain market institutions renewal and their impact on economic activity both in agriculture and industry as well; and their role in the recovery processes of the Ukrainian economic sector as part of the USSR. It demonstrates rather exaggerated expectations of Ukrainian immigration researchers with respect to recovery of the NEP period market system components as the defining ones in the process of further economic development of Ukraine.

Key words: new economic system, diaspora, Soviet economic system, requisitioning, tax in kind, collective ownership, state ownership, the Soviet trusts, syndicates Soviet.

УДК 330.34(477)

Поченчук Г. М.

Академія фінансового управління

ПЕРЕФОРМАТУВАННЯ МОДЕЛІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

В статті розглянуто особливості формування моделі економічного розвитку України. Охарактеризовано основні теорії економічного розвитку. Проаналізовано основні етапи розвитку України після отримання незалежності, визначено окремі недоліки реалізації вітчизняної моделі економічного розвитку та обґрунтовано необхідність та напрямки її модифікації.

Ключові слова: розвиток, економічний розвиток, економічне зростання, теорії економічного розвитку, модель економічного розвитку України.

Постановка проблеми. Нові тенденції у світогосподарській системі, пов'язані із переструктуризацією світової економіки, виходом на передові позиції нових центрів (країни БРІКС), жорсткішими умовами міжнародної конкуренції, зростанням дефіциту енергоресурсів, а також внутрішні диспропорції та суперечності розвитку політичної, економічної та соціальної систем вимагають перегляду шляхів розвитку України.

Не викликає сумніву, що модель економічного розвитку, яка сформувалась сьогодні в Україні не відповідає вимогам часу та запитам населення країни. Вона не забезпечує конкурентоспроможності вітчизняному виробництву, добробуту широким верствам населення, збереженню можливостей розвитку наступним поколінням. Україна має вельми вузький набір явних конкурентних переваг, та й ті зосереджені, головним чином, в енергомісткій виробничій сфері, в той час як 2013 рік продемонстрував, що світова економіка знаходиться в активній фазі переходу до 6-го технологічного

укладу. У рамках цього укладу найбільш динамічно розвиваються технології, що спрямовані на створення продуктів (товарів і послуг) з такими характеристиками як мобільність і безперервна «присутність он лайн» (мобільний інтернет, «інтернет речей»); самокерованість і саморегуляція (автономний транспорт, 3Д-друк, «розумні» протези); енергоефективність (поновлюючі джерела енергії); найновіші матеріали. Тому можна стверджувати, що в Україні наразі склалася ситуація, яка потребує якісної зміни економічної моделі розвитку та відповідних глибоких структурних та інституціональних зрушень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій та виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Питанням формування і трансформації соціально-економічних систем, моделей економічного розвитку та економічного зростання присвячено досить багато наукових праць закордонних дослідників: А. Аслунд, Л. Бальцерович, Р. Барро, Г. Гросман, Е. Денісон, Є. Домар, Я. Корнаї,